

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ НА СЕЛІ

І.О.Шаповалова

Малий бізнес на селі є провідним сектором економіки розвинутих країн. Економічний рівень держави, структура національного валового продукту, його якість, в значній мірі залежать від того, як працюють підприємства малого та середнього бізнесу. Так в високо розвинутих країнах підприємства малого та середнього бізнесу створюють близько 60-70% валового національного продукту.

Україна не є виключенням, малий бізнес є необхідною складовою процесу створення державності України, реформування економіки з позиції створення правового ринкового господарства, подолання кризи виробництва, стабілізації економіки, створення необхідних умов для подальшого становлення та розвитку.

Статус малих підприємств та підприємців визначено в законах України “Про підприємництво” та “Про підприємства в Україні”.

В сучасних умовах становлення і розвитку ринкової економіки провідною формою господарювання є підприємництво — особливий вид виробничої, комерційної, посередницької діяльності.

В Законі України “Про підприємництво” останнє визначається як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик діяльність з виробництва продукції, надання послуг, і зайняття торгівлею з метою одержання прибутку. Нерідко підприємництво називають бізнесом. Ці поняття близькі, хоч і не тотожні.

Бізнес (від англ. business — комерційна діяльність, діло, заняття) — це будь-яка господарська діяльність, що має мету отримання прибутку або дає іншу вигоду. Підприємництво — це такий вид бізнесу, який пов'язаний з виробництвом товарів, наданням послуг, творенням підприємств, вкладенням у них власних коштів і взяттям на себе особистого ризику. Сучасна економічна наука визначає підприємництво як особливий вид діяльності, в основу якого покладені такі ознаки: свобода вибору напрямів і методів

діяльності, самостійність у прийнятті рішень, орієнтація на досягнення комерційного успіху, відповідальність, активний пошук, інноваційний характер діяльності.

Підприємництво — не лише особливий вид діяльності, а й певний стиль і тип господарської поведінки, для якої характерне організаційно — господарське новаторство, знаходження нових, ефективніших способів використання ресурсів, гнучкість, постійна оновлюваність. Об'єктами підприємницької діяльності можуть бути виробництво певних матеріальних благ, надання послуг виробничого і невиробничого характеру, реалізація виробленої продукції, фінансово — кредитні, біржові, страхові операції та операції з нерухомим майном, інші, не заборонені законом види діяльності.

Основними суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути держава, об'єднання виробників, окремі особи.

Для розгортання підприємницької діяльності потрібні певні умови. Серед них слід виділити стабільність державної економічної і соціальної політики, економічно обґрунтований податковий режим, що забезпечує ефективне функціонування діючих підприємств і відкриття нових підприємств; наявність розвинутої інфраструктури підприємництва (інноваційних та консультаційних центрів для підготовки підприємців) тощо.

Законом України “Про підприємництво” сформульовані такі його принципи: вільний вибір діяльності на добровільних засадах до здійснення підприємницької діяльності; залучення майна та коштів юридичних осіб і громадян; самостійне формування програм, вільний вибір постачальників і споживачів виробленої продукції, встановлення цін, відповідно до законодавства; вільне розпорядження прибутком, що залишається після внесення платежів, установлених законодавством; самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності; використання будь-яким підприємцем належної йому частини валютної виручки на свій розсуд.

Законом України “Про підприємство в Україні” передбачено створення індивідуальних, сімейних приватних, колективних, державних, спільних та орендних підприємств та наведено визначення малого підприємства. Отже, мале підприємство — це суб'єкти

господарювання з максимальною чисельністю працюючих відповідно: до 20 чоловік — у промисловості і будівництві, до 100 чоловік — у науці і науковому обслуговуванні; до 50 чоловік — в інших галузях виробничої сфери; до 25 чоловік у галузях невиробничої сфери.

Мале підприємство — це самостійна, основана на власному ризику, систематична діяльність з виробництва продукції торгівлі, надання різноманітних послуг і виконання робіт з метою одержання прибутку. При віднесенні суб'єктів господарювання до даної категорії використовують якісні характеристики і кількісні параметри. Порівнюючи формулювання понять: підприємництво і мале підприємство помічається багато схожого і взаємопов'язаного. Тобто можна сказати, що це і є малий бізнес.

Малий бізнес — це діяльність будь — яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою отримання прибутку, тобто будь — яка діяльність зазначених суб'єктів господарювання спрямована на реалізацію власного економічного інтересі.

Одним із шляхів створення малого бізнесу є приватизація. В Україні незважаючи на достатню кількість нормативних актів з цього приводу та реформуванню агропромислового комплексу, реформи проводилися надто повільно, через консервативність мислення керівників АПК на всіх рівнях управління.

І тільки після видання Указу президента України Л.Д. Кучми від 03 грудня 1999 року “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” яким передбачались вимоги по реформуванню АПК та терміни виконання цих вимог, відбулися реальні зміни в реформуванні сільського господарства і створення малого бізнесу.

Станом на 01 січня 2002 року сільське господарство Миколаївської області представлене такими формами бізнесу, як приватні орендні підприємства — 156 підприємств, фермерськими господарствами, їх кількість становить 4373, селянські (фермерські) господарства (великі) — 23, сільськогосподарські виробничі кооперативи-17, товариства з обмеженою відповідальністю — 158, відкриті акціонерні товариства — 64, закриті акціонерні товариства — 43, інші форми бізнесу — 19.

Особливого значення набуває розвиток селянських (фермерських) господарств їх діяльність регламентується Законом України “Про селянське (фермерське) господарство”. Селянське (фермерське) господарство є формою підприємництва громадян України, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією. Слід відзначити, що організаційно — економічна основа і відносини власності селянських (фермерських) господарств аналогічні особистим господарствам населення. І тому ця форма малого бізнесу більш поширена на сьогоднішній день.

Але слід відмітити, що перевага фермерського господарства над підсобним полягає в його більших розмірах, у можливості застосування комплексної механізації і це дає змогу вести ефективніше виробництво й відповідно бути більш конкурентноспроможним.

Переваги великого виробництва над малим у різних сферах діяльності мають свої особливості, проявляються по різному. Вивчаючи це питання стосовно землеробства, О.В. Чаянов говорив: “У землеробстві кількісний вираз переваг великого господарства над господарством дрібним незначний. Ніякої концентрації в просторі тут, за винятком процесів первинної переробки сільськогосподарських продуктів, провести неможливо”.

Законом України “Про сільськогосподарську кооперацію”, від 17 липня 1997 року передбачено створення сільськогосподарських кооперативів. Сільськогосподарські кооперативи являють собою форму організації виробництва вигляді об'єднання юридичних і фізичних осіб на підставі вільного волевиявлення шляхом утворення нової юридичної особи на засадах членства. Всі члени кооперативу беруть участь у його діяльності, об'єднавши майнові і земельні паї з метою ведення сільськогосподарської діяльності та обслуговування переважно своїх членів.

Необхідною передумовою розвитку ринкової економіки в аграрній сфері України є формування економічної системи, яка базується на різноманітних формах власності та господарювання. При цьому різко підвищується роль приватної власності. Тому після роздержавлення та приватизації власності в сільсь-

кому господарстві основне завдання організації нових внутрішньогосподарських відносин полягає в утвердженні реальних прав власників на майно і землю, продукцію та кінцеві результати У результаті виконання Указу Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки України” від 3 грудня 1999 року відбулася трансформація колективних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю та майно в нові організаційно-правові структури, приватно – орендні підприємства, селянські (фермерські) господарства, господарські товариства, та інші.

Багаторічна світова практика свідчить, що малий бізнес здатен спонукати людину краще і продуктивніше працювати, радикально змінити її ставлення до землі та засобів виробництва, збудити дух підприємництва, конкуренції та прагнення до ефективного господарювання. Тому перехід до такої форми господарювання, як малий бізнес нині виступає об'єктивною необхідністю, яка сприятиме поліпшенню економічного стану України і забезпеченню її населення продовольством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію”, від 17.07.1997р.
2. Закон України “Про підприємства в Україні”: Офіційне видання.-К.: Парламентське видавництво,1998.
- 3.Закон України “Про селянське (фермерське) господарство ”: Офіційне видання.-К.: Парламентське видавництво,1998.
4. Закон України “Про підприємництво”: Офіційне видання.-К.: Парламентське видавництво, 1998.
- 5.Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” від 03.12.1999р.
- 6.Саблук П. Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. Т.2. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001.- С.135 – 136.
- 7.Чаянов А.В. Крестьянское хозяйство:Избранные труды. – М.: Экономика 1989. – С.8.